

міфологічну, побутову) [Канигін, Ткачук 1996, с. 10].

Гендерологія, бурхливий розвиток якої спостерігаємо останнім часом, проходить період свого становлення: з'являються праці, які, з одного боку, позначені значним впливом феміністської ідеології, з іншого – неупередженим поглядом на мову й відображенням в ній складної взаємодії лінгвальних, соціальних, культурних, національних чинників з огляду на структуру в ній мовного образу чоловіка та жінки; формується методологія цієї науки, визначаються засади зіставного аналізу цього явища у споріднених та неспоріднених мовах (М. Карватовська, Й. Шпира-Козловська, К. Клосінська, А. Кириліна та ін.). Архангельська Т. у своїх спостереженнях відзначає, що образ чоловіка та жінки в мові формується в системі координат мовного антропоцентризму або маскуліноцентризму [Архангельська 2011, с. 15]. Домінування маскулінного є об'єктивним і незаперечним фактом, хоча й знаходить у різних мовах як частково спільні, так і відмінні прояви. А. Кириліна,

Н. Григорів висувають припущення про різний ступінь антропоцентричності мов, адже зіставлення двох лексичних систем дає змогу виявити відмінності в тому, як конкретно взятий соціум сприймає людину, та розуміє її місце в ньому [Кириліна 2002, с. 11]. Отже, гендерний аспект емотивної лексики в сучасній англійській мові передає різні емоційні стани/реакції самого індивіда під час здійснення ним певних дій. Носій української мови розглядає себе переважно в колективному контексті, де роль чоловіка та жінки виступають стрижневими квантами дійсності лінгвокультури [Бондаренко 2011, с. 5]. Домінування фемінного в українській емотивній лексиці спричинене специфікою формування національної свідомості впродовж тривалого часу, де жінка є уособленням берегині всього цінного з точки зору моралі. Хоч категорія роду переважно є суто формальною, однак її семантичний аспект є значущим для мови. Вона відіграє важливу роль у формуванні мовної картини світу, особливо у випадках метафоризації та персоніфікації.

Література

- Архангельська Т.О. Маскуліноцентризм у слов'янських мовах: зіставний аспект // Проблеми зіставної семантики / Випуск 10, Ч.1. - К.: КНЛУ, 2011. - С.15. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / Анна Вежбицкая; пер. с пол. А. Д.Шмелева. – М.: Языки рус. культуры, 1999. – 780 с. Виноградов В.С., Милославский И.Г. Сопоставительная морфология русского и испанского языков. – М.,1986. Іваненко Н.В., Засанська Н.Д. Внутрішня форма лексеми crisis/криза в англійській та українській мовах // Проблеми зіставної семантики / Випуск 10, Ч.1.-К.: КНЛУ, 2011. - С.245. Іваницька Н.Б. Внутрішньомовна параметризація української та англійської дієслівних систем в аспекті контрастивістики // Проблеми зіставної семантики / Випуск 10, Ч.1.-К.: КНЛУ, 2011. - С.159. Канигін Ю.М., Ткачук З.Ю. Українська мрія. - К.: Лексикон, 1996. - 152с. Кириліна А.В. Лингвистическая гендерология / Словарь гендерных терминов / Под ред. А.А. Денисовой.-М., 2002. - С. 29-30. Кочерган М.П. Основи зіставного мовознавства / Михайло Петрович Кочерган. – К.: Академія,2006. - 424 с. Кульчицький О. Риси характерології українського народу//Енциклопедія українознавства в 2-х т. / Під ред. В. Кубійовича, З. Кузеля: - Мюнхен-Нью-Йорк: Наукове товариство ім.Шевченка, 1949. - Т.2.- Ч.2. - С. 708-717. Луна Ю. Призначення України. - Львів: Просвіта, 1992. - 270с. Лиса Г.І. Парні формули-матриці в історії української мови // Проблеми зіставної семантики / Випуск 10, Ч.1.-К.: КНЛУ, 2011. - С.258. Мірчук І. Історія української культури. – Мюнхен-Львів: Український вільний університет, видавництво “Фенікс ЛТД”, 1994. - С. 243-375. Словник української мови : В 11 т. – К., 1970-1980. Сучасні дослідження з іноземної філології. Випуск 8 / Збірник наукових праць [під ред. Фабіан М.П.] / Ужгород, 2010. - 760с. Фабіан М.П. Застосування процедури формалізованого аналізу лексичної семантики в зіставних дослідженнях // Проблеми зіставної семантики / Випуск 10, Ч.1. - К.: КНЛУ, 2011. - С.202. Цимбалістий С. Родина і душа народу //Українська душа.-Нью-Йорк-Торонто: Ключі,1956. - С. 26-403. A New English Dictionary on Historical principles. Volume IV // Oxford: Clarendon Press, - 1901. - 532p.

УДК: 811.111'373.49'276.5:32

ФЕСЕНКО І.М., ДОЛЖЕНКО Ю.А.
(Запорізький національний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕВФЕМІЗМІВ В ПОЛІТИЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛАХ BBC NEWS)

У статті розглядаються проблеми перекладу політичних евфемізмів. Було встановлено, що характерною особливістю сучасної політичної лексики є її дещо незвичне використання – не лише з метою повідомлення інформації, а й з метою її приховування або викривлення.

Ключові слова: *евфемізм, політичний дискурс, політична лексика.*

Долженко Ю.А. Особенности перевода эвфемизмов в политической коммуникации (на материалах BBC News). В статье рассматриваются проблемы перевода политических эвфемизмов. Было установлено, что характерной особенностью современной политической лексики является ее несколько необычное использование – не только с целью донесения информации, но и с целью ее скрытия или искажения.

Ключевые слова: *эвфемизм, политический дискурс, политическая лексика.*

Dolzhenko Y.A. Distinctive features of translation of euphemisms in political communication (for example BBC News). The paper aims to clarify the problem of translation of political euphemisms. It was found that the distinctive feature of modern political lexicon is its unusual aim – not only to deliver information, but also to hide or misrepresent it.

Key words: euphemism, political discourse, the political lexicon.

Метою даної роботи є дослідження перекладу евфемізмів у політичній сфері. **Завданням даної роботи є** дослідження лексичних одиниць, що виникли в англійській мові у політичній сфері; виявити труднощі з якими стикається перекладач під час перекладу евфемізмів на українську мову. **Об'єктом нашого дослідження є** особливості перекладу евфемізмів в політичній комунікації на матеріалах BBC News. **Предметом** даного дослідження є матеріали BBC News.

В англійській мові, зокрема американському її варіанті, в останні 15 років значного поширення набуло явище політичної коректності (*political correctness*), яке стало одним з домінуючих джерел виникнення евфемізмів.

Отже, евфемізм (грецьк. *euphemismos*, від *eu* – добре, *maphemi* – кажу) – благозвучне слово або вираз, вжите для заміни непристойних, небажаних чи заборонених.

Сучасні словники евфемізмів фіксують евфемізми-неологізми, викликані прагненням мовців бути політично коректним, політично коректна лексика є об'єктом дослідження як вітчизняних, так і західних мовознавців.

Характерною особливістю сучасної політичної лексики є її дещо незвичне використання – не лише з метою повідомлення інформації, а й з метою її приховування або викривлення. Тобто не лише для того, щоб привернути публічну увагу, а й для того, щоб відвернути її або значно послабити. Сьогодні політична мова іноді відіграє роль прямо протилежну тій, яка історично призначена політичній риторичі. Сучасна політика – це сфера, де фальсифікація фактів та хибні уявлення є частими явищами. І в демократичних, і в тоталітарних державах політична мова містить в собі багато евфемізмів, що вживаються з метою пом'якшити неприємні повідомлення та переконати електорат чи представників опозиції. Властивість мови виступати ефективним засобом вторгнення концептуальних конструкцій у когнітивну систему реципієнта, досить часто без усвідомлення останнім цього процесу, особливо помітна у прагматичі ідеологічних евфемізмів, які відносимо до лексико-семантичного розряду евфемізмів політичної діяльності людини поряд з евфемізмами військово-політичної термінології та евфемізмами імпліцитних політичних діалектів. Під ідеологією розуміємо систему ідей і поглядів: політичних, правових, філософських, моральних, релігійних, естетичних, що виражають корінні інтереси класів, соціальних груп. Вживання ідеологічних евфемізмів в сфері політики має на меті досягнення схвалення певної організації суспільства через пропаганду та нав'язування поглядів, вигідних пануючим політичним режимам, а також прикриття їх неправових діянь проти народу.

Щодо саме політичних евфемізмів, то їх первинною сферою вживання є політичний дискурс. Політичний дискурс може бути визначений як сукупність усіх мовленнєвих актів у політичних дискусіях, а також правил публічної політики, які оформилися згідно з існуючими традиціями та отримали перевірку досвідом. Основними характеристиками сучасної політичної комунікації є наступні: вона, у першу чергу, орієнтована на аудиторію, має жорсткі обмеження у часі, базується на досягненні певної мети, важливу роль відіграють засоби масової інформації. Таким чином, через свою інтенціональність на досягнення певного прагматичного ефекту та орієнтованість на аудиторію, сучасна політична комунікація є неможливою без вживання евфемізмів та так званого "*doublespeak*", що набули значного поширення через засоби масової інформації. Сукупність евфемістичних засобів мовлення, що вживаються представниками політичних кіл задля пом'якшення негативних аспектів реальності чи приховання політичних помилок, переконання електорату, представників опозиції чи пересічного реципієнта, будемо вважати політичним евфемістичним жаргоном і ототожнюватимемо з поширеним у західній лінгвістиці терміном "імпліцитно-натяжковий діалект".

Американський уряд має декілька імпліцитно-натяжкових мовних діалектів: *officialese*, *official jargon*, *bureaucratese*, *Federal prose*, *State* та *gobble-dygoon*, а офіційною мовою Міністерства Оборони США є діалект *Pentagonese*, відомий ще під аббревіатурою DOD. У Великобританії такий діалект знають під назвами *Whitehallese* та *Obscuranto*. Жаргони типу *bureaucratese* характеризуються двома прагматичними особливостями: 1) мотиваційний чинник їх вживання – прагнення виключити з групи людей, що до неї не належать; 2) щоби підвищити свій статус, політики, використовуючи, зокрема, запозичені одиниці, вживають різноманітні синоніми, маючи на меті заплутати прості повідомлення та надати їм важливості. Таким чином, політичні евфемізми спотворюють інформацію та стають незрозумілими пересічному реципієнтові. Х. Роусон [Rawson 1995] подає цілу низку евфемізмів

імпліцитного мовлення політиків: вбивство політичного діяча подається як *executive action*, незгода між опозиційними партіями – як *exchange of views*; економічний термін *depression* (криза) вважається терміном-табу, тому він відомий як *deflation*, *disinflation*, а безробіття як наслідок кризи евфемізується лексемою *under utilization*; хабар у політичних колах номінується одиницями *baksheesh* (запозичення з перської), *contribution*, *kick back* чи *commission*, а нелегальне присвоєння грошей – лексемою *expropriation*.

Without the means to devalue," he wrote, "they [those countries] are in for a long period of mass unemployment and slow, grinding deflation. (BBC News, 7 March 2012)

Opposing views Clarin and La Nacion have described the move as an underhand attempt to expropriate private property. (BBC News, 22 December 2011)

Як зазначає Х. Вайнріх, "для політиків та дипломатів неправда пов'язана з професією. Вона перетворюється на мистецтво" [Вайнріх 1987, с. 44-87]. Саме функція евфемізмів пом'якшувати, завуальовувати прикру небажану дійсність робить їх привабливими для тих політиків, які часто не бажають говорити правду про сферу своєї діяльності, і створили цілий арсенал евфемічної лексики для введення в оману реципієнта. Оскільки зузальні політичні евфемізми в процесі популяризації через ЗМІ інколи втрачають свій евфемістичний потенціал, для політиків стало характерним вживання контекстуальних (ситуативних) евфемічних субститутів, що є "джерелом творення мовної експресії". Вони виявляють свій евфемістичний зміст лише в певній мовленнєвій ситуації, отже є одиницями вторинної номінації мовленнєвого характеру, тобто "оказіональними використаннями лексичних значень у невластивій для них номінативній функції". Прагматичною специфікою вживання оказіональних евфемізмів є небажання мовцем того, щоби слухач пов'язав номінативну одиницю із денотатом, який евфемізується, що часто веде до неадекватного сприйняття інформації адресатом. Інакше кажучи, такі евфемістичні звороти свідомо генеруються політичними колами для введення в оману пересічних громадян чи приховування важливої інформації.

Більшість із евфемічних сполучень прямих номінацій, пов'язаних із неправдою, є бінарними словосполученнями, і позитивний прагматичний ефект висловлювання досягається за рахунок позитивної чи нейтральної семантики слів, що входять до них: *opposition research* – пошук інформації, яка би скомпрометувала політичного конкурента; *comparative campaigning* – публічний обман, наклеп на політичного опонента чи підрив передвиборчої кампанії конкурента.

Політики, котрі систематично практикують обман, евфемізуються епітетичними сполученнями *economical with the truth*, *terminologically inexact* чи *less than candid*, а їх неправдиві чи помилкові дії та документи характеризуються як *factually challenged* чи *inoperative*.

He agreed with Lord Justice Leveson that he had been "economical with the truth" when it came to applying for the jobs in order to write the stories. (BBC News, 6 February 2012)

Часто евфемістичний ефект досягається за допомогою одиниць з абстрактною семантикою, до яких належать лексеми *thing*, *situation* та *it: the executive privilege thing* (приховування інформації), *Vietnam situation* (війна у В'єтнамі), *Watergate situation* (Уотергейський скандал) тощо:

It's a Vietnam situation - there is no real way out. (BBC News, 4 February, 2005)

Деякі політичні евфемізми утворюються способом аббревіації. У політичній лексиці евфемістичні аббревіатури вживаються з метою оправдання помилкових дій уряду, приховування чи применшення невдалих політичних акцій чи вказівок. Наприклад, у британському варіанті англійської мови акронім *UDI* – *unilateral declaration of independence* (одностороння заява про незалежність) фактично означає політичний бунт чи революційні дії проти законного уряду держави, а австралійський евфемізм *a U-turn (an unexpected turn)* евфемізує відмову від прийнятої раніше політичної точки зору.

Smith's government had declared unilateral independence (or UDI). (BBC News, 1 August 2011)

U-turn in north Norfolk Dudgeon wind farm cable decision. (BBC News, 9 March 2012)

Отже, поповнення політичної лексики ідеологічними евфемізмами переважно відбувається за рахунок використання власних мовних ресурсів шляхом переосмислення значень існуючих одиниць та фразеологізації вільних словосполучень, лише незначна кількість евфемізмів утворюється внаслідок прямих запозичень [Телия 1977, с. 129]. В політичних документах, промовах лідерів та засобах масової інформації окремі лексеми та вільні словосполучення із звичним для реципієнта семантичним навантаженням починають вживатися для позначення негативних понять та явищ, і, набуваючи нового переосмисленого значення, перетворюються на евфемізми.

Література

Вайнрих Х. Лингвистика лжи: Пер. с нем. // Язык и моделирование социального взаимодействия. – М.: Прогресс, 1987. – С.44-87. Телия В.Н. Вторичная номинация и ее виды // Языковая номинация (Виды наименований). – М.: Наука, 1977. – С. 129. Rawson H. Dictionary of Euphemisms and Other Doubletalk. (Revised Edition). – N.Y., Crown Publishers Inc. 1995. – 463 p.

УДК: 811.112.2'373.7'373.23

ФІСЯК І. Є.

*(Волинський національний університет ім. Лесі Українки)***СЕМАНТИКА АНТРОПОНІМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ
МІЖСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ У НІМЕЦЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ**

Стаття присвячена семантичному аналізу антропонімів, що маніфестують значення міжособистісних відносин та дослідженню їх впливу на розвиток сучасної фразеології німецької мови.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, антропонім, міжособистісні відносини.

Фисьяк И.Е. Семантика антропонимов на обозначение межличностных отношений в немецкой фразеологии. Стаття посвящена семантическому анализу антропонимов, которые определяют межличностные отношения, а также исследованию их влияния на развитие фразеологии современного немецкого языка.

Ключевые слова: фразеологическая единица, антропоним, межличностные отношения.

Fisiak I. E. Semantic Structure of the Anthroponyms Denoting Interpersonal Relations in the German Phraseology. The article is devoted to the semantic analyses of the German anthroponyms denoting interpersonal relations. Its influence on the development of the modern German phraseology is studied.

Key words: phraseological unit, anthroponym, interpersonal relations.

Звернення до фразеологічних одиниць (далі ФО), як до об'єкта наукового дослідження, зумовлене увагою сучасних дослідників на відображення в мові навколишнього світу. Мова розглядається не лише як засіб спілкування, але і як продукт формування людського досвіду, культури взаємовідносин.

Основна увага в цій роботі зосереджена на антропонімах, які є компонентами фразеологізмів на позначення міжособистісних відносин.

Метою статті є дослідити розвиток антропонімів у фразеологічних одиницях на позначення міжособистісних відносин та виявити особливості емотивно-оцінного та прагматичного значень у вживанні та сприйнятті їх у сучасній німецькій мові.

Об'єкт дослідження становлять антропоніми сучасної німецької мови, присутні у структурі ФО на позначення міжособистісних відносин.

Предметом дослідження є сутність антропонімів як компонентів фразеологічних одиниць німецької мови, що означають міжособистісні відносини.

Фразеологічний корпус мови є цікавим матеріалом для досліджень: образ, що міститься в основі фразеологічної одиниці, є результатом інтерпретації окремих фрагментів дійсності та їх оцінки з боку представників окремого культурно-мовного соціуму [Телия 1996].

Фразеологічні одиниці надають висловлюванню певного колоритного забарвлення та демонструють ментальні особливості мови, до якої вони належать.

У процесі фразеологізації власні назви долають свою семантичну замкненість і розвивають внутрішньосистемні зв'язки: синонімію (міжривневу, корелятивну, внутрішньогрупову, міжгрупову), варіативність (орфографічні, граматичні, лексичні варіанти), антонімію, полісемію, омонімію [Лалаян 2009, с. 11].

Власні назви, як компоненти фразеологічних одиниць, функціонуючи в мовленні, вичерпують свої ономастичні функції та перетворюються на загальні назви, що свідчить про безперервну динаміку, властиву всім мовним одиницям, як і самій мовній системі в цілому. Десемантизуючись, оніми втрачають функції індивідуалізації та ідентифікації і набувають генералізуючого значення.

У складі фразеологічних одиниць антропоніми можуть по-різному виявляти свою основну властивість – бути назвами “нижньої межі індивідуалізації, можливої на даний час і за даних обставин, співвідносної з об'єктом реального чи уявного світу” [Белецкий 1972, с.168]. Іноді вони зберігають свій онімічний характер, вказуючи на конкретну особу. Проте антропоніми здатні деонімізуватися і лише генетично зберігати ознаки власних назв. У першому випадку